

Zbigniew Chodkowski

Wydział Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego

Technologie informacyjno-komunikacyjne w pracy dydaktycznej polskich nauczycieli bibliotekarzy

Streszczenie:

Artykuł dotyczy polskich nauczycieli – bibliotekarzy, którzy prowadzą zajęcia biblioteczne, wykorzystując technologie informacyjno-komunikacyjne w pracy dydaktycznej. Autor skupia się na kilku elementach w zakresie metod i form nauczania, korzystania z elektronicznych urządzeń i narzędzi, a także możliwości ulepszenia swoich umiejętności w obszarze technologii.

Eksploracja składa się z badania diagnostycznego nauczycieli bibliotekarzy w postaci kwestionariusza opracowanego przez Liderów Projektu z Uniwersytetu Masaryka. Głównym problemem badawczym jest sposób i zakres wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w pracy dydaktycznej polskich nauczycieli bibliotekarzy.

Słowa-klucze: dzieci, nauczyciel, bibliotekarz, edukacja, biblioteka, czytelnictwo, technologie informacyjno-komunikacyjne

Information and communication technology in educational work of Polish teachers-librarians

Summary:

The article focuses on Polish teacher-librarians, who carry out library classes using information and communication technology in their didactic work. The author focuses on a few items from the scope of their methods and forms of teaching, using electronic equipment and tools, as well as possibilities for improving one's abilities in the sphere of

technology. This exploration consist in a diagnostic study of teacher-librarians in form of a questionnaire drawn up by the Project Leaders from the Masaryk University. The main focus is the manner and the scope in which information and communication technology is used in didactic work of Polish teacher-librarians.

Key words: children, teacher, librarian, education, library, reading, information and communication technology

Wprowadzenie

Biblioteki w Polsce mają hierarchiczną strukturę i są umiejscowione w kontekście podziału administracyjnego kraju jako gminne, powiatowe i wojewódzkie. Ponadto, istnieją biblioteki naukowe, w tym: Biblioteka Narodowa jako centralna, a także uniwersyteckie, szkół wyższych, zakładowe i prywatne. Biblioteki szkolne stanowią największą liczbę wszystkich jednostek w kraju i przeznaczone są głównie do celów szkolnych, edukacji kulturalnej i informacji dla dzieci, młodzieży, dorosłych, a także w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli¹.

Edukacja w szkole podstawowej jest specyficznym etapem wzrastania młodego człowieka, w trakcie którego czytelnictwo odgrywa ważną rolę w procesie wielostronnego rozwoju. Czytanie książek wpływa na logiczne myślenie, lepsze zapamiętywanie informacji i konstruowanie poprawnie zdań. Nauczyciel aktywnie wspiera ten proces poprzez zachęcenie dziecka do czytania książek. Na lekcjach bibliotecznych szkoły podstawowej prowadzone są zajęcia z zakresu czytelnictwa z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Agata Safin podaje przykład Biblioteki Pedagogicznej we Włocławku, która wspiera nauczycieli bibliotekarzy pod względem organizowania różnych zajęć edukacyjnych. Celem tych zajęć jest m.in. promowanie korzystania z narzędzi dydaktycznych w pracy z uczniami takich jak: interaktywne tablice, wizualizacje, urządzenia mobilne. W obecnych czasach stają się one bowiem integralną częścią wyposażenia szkół i uczelni².

¹ Ustawa z dnia 27.06.1997 r. O bibliotekach – Dz.U. 1997 Nr 85 poz. 539 z późn. zmianami (Dz.U. z 2012, poz. 642).

² A. Safian, *Zajęcia biblioteczne z wykorzystaniem interaktywnych narzędzi dydaktycznych w Bibliotece Pedagogicznej KPCEN we Włocławku*, „Biuletyn Nauczycieli Bibliotekarzy”, BNB, Nr 2/2013, s. 21-26.

Nauczyciele dostrzegają rosnące potrzeby uczniów w zakresie czytelnictwa cyfrowego, albowiem klasyczne książki i rozmowy na lekcji już nie wystarczają. Dzieci oczekują od nauczycieli czegoś więcej, na przykład prezentacji multimedialnych z efektami specjalnym, zawierającymi obrazy, wideo, muzykę itp.

Vladimir. Rambousek i współautorzy stwierdzają, że „Jednym z warunków efektywnego rozwoju kompetencji informatycznych uczniów jest również rozbudowa i wdrożenie TIK, a także możliwości ich przetworzenia na język różnych przedmiotów szkolnych i życia szkolnego”. Ważne jest również, że „nauczyciele informatyki mają zasadniczy wpływ na koncepcję i orientację edukacji z wykorzystaniem TIK realizowanej w tych dziedzinach”³.

Jadwiga Pawluk z Biblioteki Pedagogicznej w Elblągu omawia specjalny program do tworzenia interaktywnych materiałów dydaktycznych o nazwie „HotPotatoes”. Program ten składa się z pakietu sześciu aplikacji otwierających możliwości do tworzenia różnych form interaktywnych quizów czy testów. Można z niego korzystać bezpłatnie i jest dostępny na stronie internetowej: <http://hotpot.uvic.ca>⁴.

Anna Marcol z Biblioteki Pedagogicznej w Katowicach sugeruje promowanie literatury na „wirtualnej tablicy”, którą można wykorzystać jako miejsce do dyskusji, wymiany informacji i notatek itp. Autorka zachęca, aby używać do tego celu bezpłatną usługę sieciową do tworzenia wirtualnej tablicy „Padlet”: <https://pl.padlet.com>⁵.

Maria A. Jankowska przypomina, że już w 1967 roku Eric Ashby wskazał na wykorzystanie technologii komputerowej w procesie nauczania jako czwartej rewolucji zapoczątkowanej w oświacie⁶.

Nauczyciele wykorzystują w dużym stopniu dostępne technologie w prowadzeniu zajęć lekcyjnych. Metoda nauczania na odległość zwana z języka angielskiego „e-learning” zdobywa coraz większą popularność na różnym poziomie kształcenia. Cechuje ją dostępność i szybkość, a także wykorzystanie multimedialnych w szerokim zakresie.

³ V. Rambousek, J. Stripek, R. Wildova, *Research of ICT literacy education in the Czech Republic*, „Procedia – Social and Behavioral Sciences” 69 (2012), s. 1945-1951.

⁴ J. Pawluk, *HotPotatoes, Program do tworzenia interaktywnych materiałów dydaktycznych*, „Biuletyn Nauczycieli Bibliotekarzy”, BNB, Nr 2/2013, s. 36-48.

⁵ A. Marcol, *Promujemy literaturę na wirtualnej tablicy*, „Biuletyn Nauczycieli Bibliotekarzy”, BNB, Nr 5/2016, s. 52-55.

⁶ M. A. Jankowska, *Najnowsze trendy w amerykańskich bibliotekach akademickich*, [w:] *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji: działania i codzienność : materiały konferencyjne*, red. H. Ganińska, E. Kaczmarek, T. 1, Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej, Poznań 2005, s. 15.

Farida Bouarab-Dahmani i Razika Tah i wskazują na *blended learning* jako „nowy kierunek, za pomocą którego można dowiedzieć się w jaki sposób należy zintegrować narzędzia TIK do prowadzenia lepszych zajęć, aby poprawić jakość nauczania i uczenia się”⁷.

Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie dotyczące postrzegania i wykorzystania technologii komunikacyjnych w informacji oraz w dydaktyce przez polskich nauczycieli bibliotekarzy.

Metodologia

Badanie zostało przeprowadzone za pomocą sondażu diagnostycznego. Technika badawczą była ankieta. Natomiast narzędziem badawczym, które posłużyło do technicznego gromadzenia informacji był kwestionariusz ankiety. Został on udostępniony online na Portalu Google dla nauczycieli bibliotekarzy pracujących w różnych placówkach na terenie kilkunastu województw. Ankieta była wypełniana przez respondentów dobrowolnie, anonimowo i bezpłatnie.

Przedmiotem mojej eksploracji naukowej była analiza w zakresie postrzegania i wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu przez polskich nauczycieli bibliotekarzy. Główny problem badawczy dotyczył zakresu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w pracy dydaktycznej przez polskich nauczycieli bibliotekarzy.

W uzupełnieniu problemu głównego przygotowałem dwa problemy szczegółowe: Jakie technologie informacyjno-komunikacyjne dominują w pracy dydaktycznej nauczycieli bibliotekarzy? Czy wiek warunkuje wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych przez nauczycieli bibliotekarzy?

Oprócz problemu postawiono hipotezę główną badawczą zakładającą, że technologie informacyjno-komunikacyjne są wykorzystywane w pracy dydaktycznej przez polskich nauczycieli-bibliotekarzy w coraz większym zakresie. W uzupełnieniu hipotezy głównej postawiono hipotezy szczegółowe, w których założono, że dominują technologie informacyjno-komunikacyjne ogólnie dostępne w pracy dydaktycznej nauczycieli bibliotekarzy, a także, że wiek nie warunkuje wykorzystania technologii przez nauczycieli w pracy dydaktycznej. W dodatku przyjęto, że nauczyciele wykorzystują również metody klasyczne bez użycia TIK, m.in. dyskusja, gry dydaktyczne.

⁷ F. Bouarab-Dahmani, R.Tahi, *New Horizons on Education Inspired by Information and communication technologies*, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 174 (2015), s. 602-608.

Badanie w postaci kwestionariusza zostało skonstruowane przez pracowników Uniwersytetu Masaryka w Brnie – liderów Projektu Konferencji Wyszehradzkiej Umiejętności Pisania i Czytania w Obszarze Informacji i Edukacji, a następnie zatwierdzone po konsultacji ze wszystkimi reprezentantami tego projektu z Uniwersytetów w: Preszowie, Pecs oraz Rzeszowie. Odbiorcami tego kwestionariusza byli nauczyciele-bibliotekarze prowadzący zajęcia biblioteczne popularyzujące umiejętności czytania i pisanie w zakresie korzystania z informacji i edukacji.

Kwestionariusz w języku polskim został umieszczony na platformie Google, który był dostępny *online* przez trzy tygodnie, tj. od 4 do 20 grudnia 2015 roku. Po zakończeniu okresu badań zebrano 280 kwestionariuszy i po sprawdzeniu wszystkich, 6 odrzucono, z powodu niekompletnych odpowiedzi. Do dalszych badań zakwalifikowano 274 kwestionariuszy i przystąpiono do opracowania wyników badań pod względem postawionych problemów.

Głównym celem badania była analiza stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w obszarze: metod i form nauczania, wykorzystania urządzeń elektronicznych, narzędzi elektronicznych, a także rozwoju i możliwości poprawienia umiejętności wśród nauczycieli bibliotekarzy pracujących w polskich szkołach.

Na podstawie danych tabeli 1, możemy stwierdzić, że kobiety stanowiły większość wszystkich respondentów – 263 osoby (96%). Jest to dowodem na to, że feminizacja zawodu nauczyciela jest długoterminową tendencją w polskiej edukacji. Kobiety w zdecydowanej większości, w porównaniu do mężczyzn, zatrudnione są w instytucjach opiekuńczych i edukacyjnych takich jak: nauczanie w szkole czy bibliotekarstwo.

Anna Gromkowska-Melosik pisze, że jedną z przyczyn feminizacji zawodu nauczyciela jest jego mała atrakcyjność finansowa i prestiżowa oraz brak możliwości awansu. Autorka stwierdza przez pryzmat czasów historycznych że „nauczycielki były postrzegane jako osoby nie zorientowane na karierę, wysoko wartościujące życie rodzinne i nie zwracające uwagi na status czy prestiż. Zawód ten dawał im przy tym względną niezależność finansową i był symbolem emancypacji, a także umożliwiał im wychowanie własnych dzieci⁸.

⁸ A. Gromkowska-Melosik, *Feminizacja zawodu nauczycielskiego – „różowe kołnierzyki” i paradoksy rynku pracy*, Studia edukacyjne Nr 25/2013, Uniwersytet AM Poznań 2013, s. 87-97.

TABELA 1. Podział respondentów ze względu na płeć

Płeć	Respondenci N=274	100%
kobiety	263	96
mężczyźni	11	4

Na podstawie wyników badań, obliczono, że wśród badanych dominują respondenci powyżej 30 roku życia (95%) ze stażem pracy dydaktycznej powyżej 5 lat – 98% badanych nauczycieli.

Respondenci pracują w różnych typach bibliotek w większych lub mniejszych ośrodkach miejskich. Dane z tabeli 2 wskazują, że 89% wszystkich respondentów pracuje w instytucjach edukacyjnych, szczególnie w szkołach podstawowych, w których prowadzą lekcje biblioteczne. Niewielka liczba uczestników (7%) zatrudniona jest w bibliotekach pedagogicznych, a 3% respondentów pracuje w bibliotekach publicznych należących do struktury gminy, powiatu i województwa. Należy dodać, że w wielu bibliotekach pedagogicznych organizuje się różnego rodzaju zajęcia tematyczne, a pełna oferta jest udostępniona na stronie internetowej danej jednostki.

TABELA 2. Rodzaje bibliotek, w których pracują respondenci

Rodzaj biblioteki	N=274	100%
biblioteki pedagogiczne	18	7
biblioteki publiczne	9	3
biblioteki naukowe (uniwersyteckie, wyższych szkół zawodowych)	1	0,5
biblioteki szkolne (szkoły podstawowe, gimnazja)	245	89
biblioteki zakładowe	1	0,5

Zatrudnienie bibliotekarzy zależy od rodzaju instytucji edukacyjnej. W wielu przypadkach respondenci pracują w niepełnym wymiarze godzin jako nauczyciel i jako bibliotekarz, dzieje się tak głównie w tzw. małych, regionalnych szkołach.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 23.09.2002 roku w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, wszyscy bibliotekarze powinni mieć przygotowanie pedagogiczne⁹. Daje to im większą mobilność pracy pod względem rozwoju zawodowego i większej stabilizacji.

Dane z tabeli 3 wskazują na 59% zatrudnionych na pełnym etacie, co stanowi większość badanych. Stosunkowo dużo osób (24%) pracuje w niepełnym wymiarze godzin. Wyniki wskazują, że respondenci pracują w pełnym wymiarze godzin głównie w bibliotekach szkolnych. Natomiast 41% respondentów pracuje w niepełnym wymiarze godzin również w wielu instytucjach edukacyjnych, zwłaszcza w wiejskich lub małomiasteczkowych szkołach.

TABELA 3. Zatrudnienie respondentów w bibliotekach

Zatrudnienie w bibliotekach	N=274	100%
pełny etat	162	59
pół etatu	66	24
jedna czwarta	27	10
inne (godziny)	19	7

Miejsca pracy respondentów są zróżnicowane i zależą w dużej mierze od wielkości szkoły i liczby uczniów. Na podstawie tabeli 4, dowiadujemy się, że najwięcej respondentów – 46%, pracuje jako bibliotekarze

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. (2002). W sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, (Dz. U. z 23.09.2002). Na podstawie ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.

i nauczyciele. Szerszy aspekt zatrudnienia zapewnia im pewną stabilizację na rynku pracy w perspektywie najbliższych lat, zwłaszcza po reformie szkoły podstawowej i likwidacji gimnazjów. W następnej kolejności 30% respondentów reprezentują osoby pracujące na stanowisku bibliotekarz, a 14% jako nauczyciel.

TABELA 4. Stanowisko pracy respondentów

Stanowisko pracy	N=274	100%
bibliotekarz	81	30
nauczyciel	39	14
nauczyciel-bibliotekarz	125	46
inne	29	10

W następnej części artykułu, skoncentruję się na omówieniu wyników badań własnych przeprowadzonych wśród nauczycieli bibliotekarzy.

Wyniki

Sposób prowadzenia zajęć odgrywa ważną rolę w nauczaniu przedmiotów. Bierze się pod uwagę m.in. prezencję nauczyciela, jego komunikację interpersonalną, cierpliwość, empatię, zrozumiałość w obszarze różnych sytuacji problemowych i wiele innych. Technologie informacyjno-komunikacyjne znacząco wspomagają cały ten proces nauczania. Do standardów zalicza się korzystanie z tablic interaktywnych, prezentacji multimedialnych, programów komputerowych i platform e-learningowych. Za pomocą technologii opracowuje się także różne metody nauczania w zależności od tematu zajęć i możliwości wykorzystania urządzeń technicznych jak i właściwych aplikacji.

Dorota Grabowska stwierdza, że wielu bibliotekarzy prowadzi lekcje i realizuje programy kształcenia. Metody i techniki odgrywają ważną rolę w nauczaniu, ponieważ wpływają na różne sposoby aktywizacji uczniów. Warto zaznaczyć, że nauczyciele nie przekazują gotowej wiedzy, ale stara-

ją się stworzyć swoim wychowankom właściwe warunki do samodzielnej nauki¹⁰.

Według Wincentego Okonia aktywizacja uczniów oznacza „ogół poczynań dydaktyczno-wychowawczych, które umożliwiają zwiększenie stopnia aktywności uczniów w realizacji zadań nauczania, uczenia się i wychowania”. Autor dodaje, że „postulaty aktywizacji uczniów wyraża zasada samodzielności uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Można więc stwierdzić, że „aktywizacja uczniów jest warunkiem efektywności tego procesu, a także sprzyja wzrostowi efektywności w nabywaniu wiedzy, w rozwiązywaniu problemów i wykonywaniu zadań praktycznych. Przyczynia się ona również do rozwijania zainteresowań i postaw twórczych młodzieży”¹¹.

Według danych z tabeli 5, dotyczących głównych metod nauczania, technika „twarzą w twarz” uzyskała najwięcej odpowiedzi – 88%, co oznacza, że należy ona do najbardziej popularnych metod nauczania wśród wszystkich respondentów.

Nauczyciele prowadzą zajęcia, wykorzystując tę opcję, jakkolwiek mają do dyspozycji również elektroniczne urządzenia jak i programy komputerowe. Korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnych powinno urozmaicać lekcje, wywierać większy wpływ na postrzeganie i rozumienie przekazywanych przez nauczyciela treści.

Na drugim miejscu znalazło się tzw. „mieszane nauczanie”, które otrzymało 8% odpowiedzi. Bibliotekarze-nauczyciele używają tej metody w niewielkim stopniu. Być może spowodowane jest to brakiem wyposażenia klas w odpowiedni sprzęt elektroniczny typu rzutnik, projektor, ekran.

„E-learning” staje się popularną metodą w nauczaniu na odległość. Jednak w tym badaniu metoda ta otrzymała tylko 2% odpowiedzi. Głównym tego powodem mogą być problemy dotyczące przygotowania całego kursu i umieszczenie go na platformie *online*, a także umiejętność obsługi programów, koszty związane z utrzymaniem serwera i ochroną całego systemu przed wirusami i atakami hakerów. Dlatego też niewielu nauczycieli decyduje się na korzystanie z e-learningu.

¹⁰ D. Grabowska, *Metody działania w pracy nauczyciela-bibliotekarza* [w:] D. Grygowski, E. B. Zybert (red.), *Bibliologia, biblioteki, bibliotekarze*, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Warszawa 2005, s. 149.

¹¹ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa: Wydawn. Akademickie „Żak”, 1998, s. 15.

TABELA 5. Główne metody nauczania stosowane przez respondentów (wielokrotny wybór)

Główne metody	N=274	100%
„twarzą w twarz”	243	88
e-learning	6	2
mieszane nauczanie	21	8
inne	5	2

Następne dane z tabeli 6 przedstawiają szczegółowe metody prowadzenia zajęć lekcyjnych z wykorzystaniem dostępnej formy technologii informacyjno-komunikacyjnych.

TABELA 6. Szczegółowe metody nauczania stosowane przez badanych respondentów (wiele opcji do wyboru)

Szczegółowe metody nauczania	Razem	%
Nauczanie przodem do uczniów bez ICT technologii informacyjno-komunikacyjnych	75	27
Nauczanie przodem do uczniów z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych (tylko wyjaśnianie – wykład nauczyciela, z prezentacją)	196	72
Metody krytycznego myślenia	90	33
Metody inscenizacji (odgrywania ról)	88	32
Gry dydaktyczne (gry, zabawki)	154	56
Praktyczna indywidualna praca studentów bez ICT (technologii informacyjno-komunikacyjnych)	27	10

Praktyczna indywidualna praca studentów z ICT (z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych)	46	17
Praca w grupie bez ICT (technologii informacyjno-komunikacyjnych)	74	27
Praca w grupie z ICT (z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych)	70	26
Dyskusja	109	40
Metody rozwiązywania problemów (sytuacje problemowe)	71	26

Wyniki nie sumują się do 100,
ponieważ było wiele opcji do wyboru.

Najwięcej wyborów miało „nauczanie przodem z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych” – czyli wyjaśnianie – wykład nauczyciela korzystającego z prezentacji multimedialnych – 72% . Na drugim miejscu uplasowała się metoda nauczania poprzez „gry” 56% , a „dyskusja” zajęła kolejne miejsce, uzyskując 40% wyborów.

Metoda nauczania „twarzą w twarz” jest najbardziej popularna wśród nauczycieli bibliotekarzy ze względu na możliwość stosowania bezpośredniej interakcji z uczniami, kontrolowania ich zachowania, a także wywierania wpływu na aktywność w trakcie zajęć. Gry dydaktyczne należą również do popularnych metod nauczania, ponieważ rozwijają u dzieci pomysłowość i samodzielność. Uczą również dyscypliny i poszanowania przepisów, a także współdziałania w grupie, wzmacniając uspołecznienie dziecka. Natomiast dyskusja wyzwala śmiałość i pozwala na słowne przekazanie swoich myśli w grupie rówieśników.

TABELA 7. Wykorzystanie elektronicznych urządzeń w pracy dydaktycznej przez respondentów (wiele opcji do wyboru)

E-urządzenia	Razem	%
tablet	21	8
tablica interaktywna	109	40
komputer wykładowcy	216	79
komputer studenta	80	29
BYOND*	13	5
inny	6	2

* BYOD
 – z ang. bring
 your own device
 – urządzenia, które
 uczniowie sami
 przynoszą

Wyniki nie sumują się do 100,
 ponieważ było wiele opcji do wyboru.

Powszechny dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnych stworzył nowe możliwości konstruowania programów kształcenia w oparciu o różnorodne multimedia.

W kolejnym pytaniu dotyczącym korzystania z urządzeń elektronicznych w pracy zawodowej (tabela 7) respondenci zaznaczyli w większości opcję dotyczącą obsługi osobistego komputera – 79%. Natomiast tablice interaktywne otrzymały 40% wyborów. Wynika z tego badania, że w zdecydowanej większości te dwa elektroniczne narzędzia wykorzystywane są do pracy dydaktycznej przez nauczycieli bibliotekarzy.

TABELA 8. Elektroniczne narzędzia wykorzystywane w pracy dydaktycznej przez respondentów (wiele opcji do wyboru)

Nazwa narzędzia	Razem	%
System zarządzania uczeniem – z ang. Learning Management System, np. Moodle	24	9
Webinaria	11	4
Prezentacje elektroniczne	210	77
Filmy szkoleniowe	149	54
Oprogramowanie edukacyjne	98	36
Gry edukacyjne	148	54
Portale społecznościowe	38	14
Fora dyskusyjne, czat	20	7
Usługi w zakresie udostępniania dokumentów, np. Dokum	54	20
RSS i inne agregatory treści RSS (Really Simple Syndication)	1	0
Graficzne (np. mapy mentalne, infografiki, itp).	60	22

Wyniki nie sumują się do 100, ponieważ było wiele opcji do wyboru.

Nauczyciel ma do wyboru wiele elektronicznych narzędzi, które może wykorzystywać w pracy dydaktycznej. Niektóre z nich są bezpłatne, dlatego też w pierwszej kolejności znajdują zastosowanie na zajęciach lekcyjnych.

Według danych z tabeli 8 „prezentacje elektroniczne” należą do najbardziej popularnych narzędzi elektronicznych wśród badanych respondentów (77%). Dużym atutem prezentacji jest możliwość zmiany zawartości slajdów i dostosowania ich do najnowszych informacji. Na drugim miejscu uplasowały się filmy szkoleniowe i gry dydaktyczne, uzyskując

taką samą wartość: 54%. Filmy szkoleniowe są drogocennym materiałem dydaktycznym, zwłaszcza na przedmiotach ścisłych typu chemia, fizyka, na których można przedstawić materiał z jego kilkakrotnym powtórzeniem, co wpływa pozytywnie na lepsze zrozumienie i utrwalenie materiału lekcyjnego. Natomiast gry dydaktyczne, jak już wspomniano, wyzwalają w uczniach większą aktywność połączoną z samodzielnym myśleniem i poszanowaniem norm, obowiązujących przepisów.

W związku z ciągłym rozwojem elektronicznych narzędzi, publikacje w obszarze techniki tracą aktualność. Cel wykorzystania nowych technologii pozostaje ten sam – poprawa jakości nauczania, lepsze przyswajanie materiału, lepsze wyniki na egzaminach¹².

Nauczyciele-bibliotekarze mają również szeroki zakres wyboru programów, ciągle udoskonalanych i aktualizowanych. Taka sytuacja wymusza samoedukację nauczycieli bądź uczestniczenia ich w zorganizowanych szkoleniach, kursach, studiach podyplomowych. Każdy nauczyciel powinien kompensować wiedzę i przekazywać uczniom najnowsze informacje. Dotyczy to zwłaszcza technologii informacyjno-komunikacyjnych, które zmieniają się w zawrotnym tempie.

Autorzy książki *Efektywne wykorzystanie nowych technologii w klasie*, sugerują, że „nauczyciele nie powinni czuć się ograniczeni w swoich wyborach, aby móc korzystać z nowych technologii”. Ważne, aby spełnić wymagania w zakresie umiejętności obsługi elektronicznych narzędzi, a także mieć realny wpływ na wyniki nauczania¹³.

Wyznacznikiem kierunków i granic edukacji dorosłych staje się zmienność cywilizacyjna i jej powszechność w wielu dziedzinach życia. Wymaga to szczególnej formy systemu edukacji adaptującego ludzi do tych zmian¹⁴.

Z pewnością technologie ułatwiają wykonywanie poszczególnych zadań dydaktycznych i w dodatku mają wpływ na ich urozmaicanie (np. grafika, muzyka, video). Dużym atutem jest również możliwość wielokrotnego powtarzania danego fragmentu czy całości materiału, co przekłada się na jego lepsze zrozumienie i utrwalenie w pamięci uczestników zajęć.

¹² Pitler, Howard, Elizabeth Ross Hubbell, Matt Kuhn, Patrycja Szmyd, and Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej. *Efektywne wykorzystanie nowych technologii na lekcjach*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015, s. 9.

¹³ Tamże, s. 9.

¹⁴ Z. Chodkowski, *Funkcjonowanie Zawodowe Słuchaczy Pedagogicznych Studiów Podyplomowych*. Wydanie I. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2012, s. 24.

Czasami pojawia się pytanie, czy jednostka sprawuje kontrolę na tym, co robi? Z pewnością ważne jest zachowanie umiaru i dążenie do zaplanowanego, konkretnego celu. Technologie informacyjne i komunikacyjne wspomagają proces tworzenia tzw. „elektronicznych” metod nauczania.

Dyskusja

Technologie informacyjne i komunikacyjne są wykorzystywane w systemie edukacji od kilkunastu lat. Poszerza się również dostęp do cyfrowych książek, czasopism, dzienników naukowych. Elektroniczne publikacje stają się również dużym wzmocnieniem dla zasobów bibliotecznych. Atutem jest wielokrotność korzystania z tej samej e-książki przez wielu czytelników o jednakowym czasie.

Na podstawie wyników uzyskanych z przeprowadzonego badania stwierdza się, że wśród respondentów zdecydowanie dominują kobiety, reprezentują one biblioteki szkolne w prawie 90%. Technologie informacyjno-komunikacyjne są wykorzystywane przez nauczycieli bibliotekarzy w pracy dydaktycznej prawie w 80%. Metoda „twarzą w twarz” należy do głównych metod stosowanych w nauczaniu wśród respondentów (88%). Natomiast nauczanie przodem do uczniów z prezentacją slajdów (72%), uzyskało najwięcej wyborów wśród metod szczegółowych. Nauczyciele bibliotekarze wykorzystują do swojej pracy zawodowej również komputer osobisty (79%). Jest on potrzebny m.in. do pokazania slajdów za pomocą prezentacji elektronicznych (77%). Intuicyjna forma wykorzystania narzędzi elektronicznych wpływa pozytywnie na szybsze przyswajanie wiedzy i nabywanie umiejętności w zakresie obsługi programów komputerowych w dość krótkim czasie. Dlatego też m.in. wiek nie stanowi przeszkody dla nauczycieli w prowadzeniu zajęć lekcyjnych za pomocą dostępnych technologii. Można stwierdzić również, że technologie informacyjno-komunikacyjne są wykorzystywane w coraz większym zakresie. Dominują programy ogólnie dostępne i bezpłatne typu Platforma Google, bądź pakiety biurowe takie jak: LibreOffice, OpenOffice, Polaris Office oraz Gimp – do zaawansowanej obróbki fotografii, bądź Krita – do obróbki grafiki rastrowej i do malowania, a także wiele innych. Należy też zaznaczyć, że nauczyciele stosują również klasyczne formy zajęć lekcyjnych w postaci dyskusji, gier dydaktycznych, metod krytycznego myślenia i inscenizacji.

Na podstawie analizy wyników badań, stwierdza się, że nauczyciele bibliotekarze korzystają w zdecydowanej większości z technologii informacyjno-komunikacyjnych w zakresie prowadzenia lekcji. Należy więc dą-

żyć do wspierania nauczycieli w pracy dydaktycznej poprzez lepsze opracowanie i dostosowanie programów szkolnych. Głównym celem ma być systematyczne wzmacnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży, a także zachęcanie ich do częstego korzystania z bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

Zaleca się również przygotowanie podobnych badań w obszarze regionalnym, aby lepiej zdiagnozować sytuację w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w pracy dydaktycznej przez nauczycieli bibliotekarzy.

Bibliografia

- Bouarab-Dahmani F., Tahi R., *New Horizons on Education Inspired by Information and communication technologies*, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 174, 2015, s. 602-608.
- Chodkowski Z., *Funkcjonowanie zawodowe słuchaczy pedagogicznych studiów podyplomowych*, Rzeszów 2012.
- Grabowska D., *Metody działania w pracy nauczyciela-bibliotekarza*, [w:] *Bibliologia, biblioteki, bibliotekarze*, red. D. Grygowski, E. B. Zybert, Warszawa 2005, s. 149-161.
- Gromkowska-Melosik A., *Feminizacja zawodu nauczycielskiego – „różowe kołnierzyki” i paradoksy rynku pracy*, *Studia edukacyjne* Nr 25, Uniwersytet AM, Poznań 2013, s. 85-100.
- Jankowska M. A., *Najnowsze trendy w amerykańskich bibliotekach akademickich*, [w:] *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji: działania i codzienność: materiały konferencyjne*, red. Ganińska H. and Kaczmarek E., 15-17 czerwca 2005, T. 1, Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej, Poznań 2005, s.14-18.
- Marcol A., *Promujemy literaturę na wirtualnej tablicy*, „Biuletyn Nauczycieli Bibliotekarzy”, BNB, Nr 5/2016, s. 52-55.
- Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawn. Akademickie „Żak”, Warszawa 1998.
- Pawluk J., *HotPotatoes. Program do tworzenia interaktywnych materiałów dydaktycznych*, „Biuletyn Nauczycieli Bibliotekarzy”, BNB, Nr 2/2013, s. 36-48.
- Pitler, H., Hubbell E. R., Kuhn, M., Szmyd, P., *Efektywne wykorzystanie nowych technologii na lekcjach*. Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
- Rambousek V., Stripek J., Wildova R., *Research of ICT literacy education in the Czech Republic*, *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 69, 2012, s. 1945-1951.

Safian A., *Zajęcia biblioteczne z wykorzystaniem interaktywnych narzędzi dydaktycznych w Bibliotece Pedagogicznej KPCEN we Włocławku*, „Biuletyn Nauczycieli Bibliotekarzy”, BNB, Nr 2/2013, Warszawa, s. 21-26,

Ustawa o bibliotekach from 27.06.1997 – Dz.U. 1997, Nr 85 ver. 539 z późn. zmianami (Dz.U. z 2012, późn. zmianami 642).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. (2002). W sprawie szczególnych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, (Dz. U. from 23.09.2002).

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.